

ABONAMENTUL:
Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr.1/a

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.

Mulțumite publice și Loc
leschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Un centenar. ✱

— 15 Septembrie.

Legea creștinească ne îndeamnă să sărbătorim amintirea acelor, cari și-au jertfit viața pentru adevărata mântuire. Sfinții, martirii, mucenicii, cari au sucombat în urcarea Calvarului alături de fiul omului; jertfele, sacrificiile, olocaustele aduse pentru divinul principiu al iubirii desinteresate și al blândeții mielului lui Dumnezeu vor rămânea pururea în conștiința omenirii.

Amintirea lor va jalona drumul, arătând etapele, unde ne oprim pentru o scurtă reculegere sufletească.

Dar voi martiri ai neamului și culturai românești; umbrei voastre sfinte cum ne vom putea închina? Se împlinesc astăzi o sută de ani de când marele *Gheorghe Lazar* fu destituit dela catedră seminărilor din Sibiu, unde mintea sa luminoasă, iubirea sa de neam și avântul său magic promiteau să aducă cele mai frumoase roade sorții noastre vitrege, pregătind terenul arhierului Șaguna.

Mormântul dela Avrig e în păraginire; vremuri grele, cum rar a văzut istoria, ne împiedecă de a da zilei toată solemnitatea. Intre alte împrejurări ne-am fi închipuit de sigur un grandios pelerinaj al întregii tinerimi românești la mormântul aceluia, care a fost cel mai mare dascăl al ei. Ne-am fi prosternat cu toții la gândul vieții lui de martir, în fața aureolei de sbucium și chin pentru un ideal.

Idealul lui Gheorghe Lazar și destinul Ardelenilor: iată o pagină a istoriei noastre culturale! Dar vina n'o poartă numai obstacolele maștere, stăvilarele de ne-

înălțurat ci ea rezidă mai vârtos în micimea de suflet a acelor, aduși de întâmplare la cârma bisericii noastre. Acești oameni „mici la suflet, mari la patimi”, cum spune Eminescu, al căror prototip pare episcopul Vasile Moga, au contracarat din motive meschine și gastrice activitatea luminoasă a adevăraților noștri bărbați-conducători.

Idealul lui Gheorghe Lazar și oportunitățile lui Vasile Moga! Unul își pune de scop creșterea unei generații luminate de preoți, fiind convins de rolul covârșitor al acestora în educația poporului, cellalt nu urmărește decât umflarea pungei prin hirotonirea unor neapți și plasarea nepoților săi în funcții grase; unul muncește zi și noapte pentru edarea de manuale, a căror lipsă se simțea atâta, cellalt urzește intrigi și opune toate piedecile spre a opri tipărirea lor, de teama să nu fie întunecat; unul se închină plin de smerenie față de tisturile varmeghiei, cellalt nu cunoaște alt arbitru afară de conștiința sa, care îl îndemna să-și jertfească toată străduința și tot elanul numai și numai pentru mărirea și fericirea neamului, din care făcea parte.

Și apoi sfârșitul acestei lupte a întunecului cu lumina! Gheorghe Lazar a trecut Carpații, ca în scris și în graiul viu să devină antiluptătorul culturai naționale și să întemeieze școala națională din regat. De atunci istoria s'a mai repetat și se repetă!

Dar astăzi când privim măreața operă, care s'a ridicat din aceste modeste începuturi, să uităm pe moment durerea. Să ne mângăie gândul, că dacă împrejurări nenorocite ne-au oprit de a ne intra în noi din munca idealistilor noștri, ea nu s'a pierdut în zadar. Mân-

dri să ne învederăm, că din Ardeal a isvorit lumina; și lumina va fi biruitoare!

Numele lui Gheorghe Lazar va rămânea pentru totdeauna imprimat cu caractere de aur în istoria neamului nostru. Vieța lui sobră, cinstită și muncitoare îl face demn de epitetul „erou” al lui Carlyle. Din fragedă copilărie dedat la muncă, dotat dela natură cu fascinante calități intelectuale, sporite cu zel în cursul studiilor de filozofie și drept la universitatea din Viena, el și-a dat maximul de contribuție, bine înțeles contingent de împrejurări, neamului său. Pornind pe urma lui s'a ridicat o generație fericită, care a pus baza celor mai înalte institute de cultură românească: Academiei și Universității din București.

În fața celei din urmă e așezată statuia lui Lazar; rămășițele lui pământeste odihnesc în mormântul dela Avrig, dar spiritul său concrescut cu concepția culturai românești este și va rămânea nemuritor, planând în tot locul, unde se va vorbi sau se va cugeta despre trecutul și viitorul nostru.

Și vor veni alte generații mai fericite, când i se va ridica un mauzoleu pe modestul mormânt, și idea sădită de el a școlii naționale va înflori aducând pretutindeni roadele, cele mai bogate. În tot cazul neamul care a dat atâția martiri ai condeiului, și astăzi dă atâtea jertfe de sânge, merită cu vârf această răsplată.

Să ne mulțumim însă până atunci ca, oprindu-ne o clipă cu gândul la măreața figură a marelui bărbat, să relatăm cauzele, care în 15 Septembrie 1915 lăsară aproape pieritor de foame pe martirul Gheorghe Lazar.

Țiganul la rugăciune.

Intr'o Sâmbătă pe seară, un țigan de ceia cu „undrele și sule de vânzare” se întorcea printr'un sat spre bordeiul lui. Cum era singur pe drum și cum nu câștigase în ziua aceea decât o străchioară de mălai, țiganul era amărît și mergea dus pe gânduri. Rumânii isprăviseră și ei porumbul și cei cari mai aveau, n'aveau nevoie să cumpere dela el undrele și sule. Țiganul mergea și vorbea singur, de credeai că mai e cu cineva pe drum. Așa au unii oameni naravul să vorbească singuri.

Trecea tocmai pe dinaintea bisericii.

— Iaca na, — vorbea el — soșoiu în carare, părintele Pesmet în cale și muieri cu doniți goale... Noroc n'am avut, decât de câni, să mă latre și să măntinză de nădragi, să-i rupă și p'ia!

În dreptul bisericii, văzând ușa deschisă, se opri în loc și tăcu mult.

— Haidacate... Maica Preascurată, d'ăși ruga-o și eu odată, cum o fi bogată, nu mi-o da și ea ceva?

Și porni drept la biserică.

Dascălul intră în altar și acolo pitit în dos, alege zi era Duminecă. De vecernie nu se mai pomenea, fiindcă popa o desființase de mult. Puse ochii pe țigan. Ce să caute cioroiul aici: se'n-

treabă dascălul. Nu cumva socotește că e biserica pustie și ar putea fura ceva?...

Țiganul intrase în curtea bisericii acum. Dascălul intră în altar și acolo pitit în dos, alege o crăpătură pe lângă ușă, să ia seama la țigan fără să fie văzut.

Țiganul își luă căciula mai aproape de ușă, ascultă, se uită bine în toate părțile, și nesimțind pe nimeni, intră înăuntru.

— Noroc mă, sfinților! zise el, și se ploconi la ei; dar sfinții rămaseră nemișcați, unii crunți, alții zâmbitori.

Țiganul lăsă traista jos, ascultă și iar începu să le ia seama.

— Care din voi e mai barosan, ai? Sfinții rămaseră tăcuți ca și până aci.

Dascălul văzând fața țiganului, felul cum întindea gâtul, să vadă mai bine care e mai mare, se ținea cât putea să nu bufnească de răs și să-l simtă țiganul. Pe de altă parte, dascălul vedea bine că țiganul nu venise cu gând să fure ci cu gând să se roage.

Intre ușile împărătești văzu pe Maica Preascurată, zgrăvită cu pruncul Isus în brațe.

Țiganul auzise și el de ea, că-i maica lui Dumnezeu și porni spre ea.

Ca la vre-o patru pași se opri.

— Nu te superi?... zise el. Dascălul tăcea cu mâna la gură.

— Hascultă-mă coconița a bătrână... Tu ești

mare, boieroaică de... fă-ți milă și o pomană... Sunt țigan sărac... N'ai tu să-mi dai ceva?...

— N'am răspuns dascălul din dosul icoanei, imitând glas femeesc.

— A daaa!... se miră țiganul. Da tu vorbești zău!... Haoleo, păi stai... Coconița a bătrână, domnișoară... boieroaico, stai nițel!... Uite na!... Stai să vezi...

Și el o rupse la fugă, luă traista și o aduse.

— Uite, nici o mămăligă de malai n'am căpătat... Și opt sate am umblat! Nu te gândești? Toată ziua: meșteru, meșteru, și nimeni să întrebe, ce are meșteru. Mă duc cu picioarele ostenite și cu mâțele chioroite! Ce se mănânce țigănașii mei? Dăm tu coconița, că ești mai procopsită... Nu fii așa...

— Dute la dascălul mă țigane — răspuns dascălul din dosul icoanei — dă nevetei lui dă sacu cu ce nu l-ai vândut, și ea o să-ți dea două site de mălai...

— A daaa!... Daracu e poruncit... Și n'am găsit acasă pe femeia ce l-a poruncit... Dar dascălița de pomană nu dă?

— Nu țigane.

— Bine ia ca ia, o româncă d'ale noastre; dar tu nu-mi dai nimic de pomană?...

— Păi ce să-ți dau?

— Iaca... O sită de mălai! O oală de lapte, o mână de brânză... O lingură de unt; o ceapă,

Ele se pot rezuma la antagonismul între el și Vasile Moga. Acesta din urmă din invidie și împiedecându-se în realizarea planurilor sale, căută tot prilejul să ponegrească pe Gheorghe Lazar în fața guvernului ardelean. Așa îl denunță prin oamenii lui în diferite rânduri; odată că a părăsit orașul fără învoirea prealabilă dela episcop, altă dată, că nu primește hirotonirea și că înaintează manualele direct guvernului spre cenzurare. Ii negă plățirea chiriei pentru salele de învățământ, îi detrase salariul, plătindu-l în bancnote, a căror valoare scăzuse pe atunci, îi inscenară chiar un proces disciplinar în chestia elevului Feketits. Il spiona în toate acțiunile, ba puse să mărturisască contra lui chiar pe gazdă-sa, corupându-o cu bani. Câtă tărie de caracter, câtă mândrie sufletească arăta Lazar față de aceste meschinării, ne dovedește faptul că până la urmă a stăruit la postul său, apărându-se față de toate atacurile.

Chiar după destituirea sa, fiind pus sub pază de poliție, din cauză că a închinat cu ocazia unei petreceri în cinstea lui Napoleon, nu încetă a se apăra, justificându-se față de guvern cu suferințele și lipsurile îndurate din cauza episcopului Moga.*)

E o notă tragică în soarta lui Gheorghe Lazar. E înfrângerea dureroasă a eroului, căzând în lupta pentru ideal doborât de săgețile veninoase ale patimei și răutății pigmeilor.

S'au scurs de atunci o sută de ani. Uitarea a acoperit de mult cu faldurile-i incolore conturile micilor contemporani ai marelui Lazar. În jurul măreței lui figuri însă atmosfera s'a limpezit, și el ocupă de mult locul meritat în conștiința neamului său.

Și luând toiagul pribegeiei, cu sufletul îndurerat de soarta a lor săi, cu inima strânsă la gândul năpăstuirii acestui oropsit neam de iobagi, în ochi cu lucirea unui vis îndepărtat, desnădăjduit și plin de speranțe, învins și învingător Gheorghe Lazar trecu Carpații! Aureola numelui său ne răpește astăzi. E dăra de lumină rămasă pe urma măreței lui figuri, e raza de nădejde crescândă într'un viitor mai fericit pentru neamul, care a numărat între fiii săi pe.... Gheorghe Lazar.

Petru Drăgici,
stud. la Litere.

*) „Pentru ce a trebuit să plece Gheorghe Lazar din Ardeal”. Comunicare istorică de Dr. Ioan Lupăș. Arad 1915, Concordia.

Incasarea pretențiunilor restante.

Am arătat, că anumite replătiri de împrumuturi, ce se observă la multe din băncile noastre, le reduc în mod însemnat afacerile active și în urmăre putem conta cu siguranță, că, din cauza aceasta, și venitul lor va fi mai mic. Pentru contrabalansarea acestei reduceri de venit, am opinat, că — între împrejurările de azi — nu recomandăm inițierea de afaceri nouă, ci îndemnăm băncile, ca cu sumele ce încasează să-și replătească angajamentele pasive, reescontul și alte credite similare, iar eventualele surplusuri de numerar să le plaseze ca depozite fructifere la băncile mai mari. Ne-am dat seama, că, prin o astfel de procedură, veniturile băncilor se vor reduce și mai mult. Și cu toate acestea am recomandat-o, având convingerea intimă, că în chipul acesta se urmează mai bine și știind, că ni se pot imbia și alte căi și mijloace prin cari să putem ajunge să avem, la finea anului, venituri mai corespunzătoare. Iar între aceste căi și mijloace ne-am gândit în prima linie la *incasarea sistematică și energică a restanțelor*, înțelegem a pretențiunilor active, rămase neregulate din trecut.

Pentru mulți poate va părea curios, că pe deoparte vorbim de replătiri de împrumuturi, ce produc abundență de numerar și pe de altă parte reclamăm incasarea energică a restanțelor. Este ceva paradoxal, însă adevărat. Căci trebuie să se știe, că nu toți debitorii replătesc împrumuturile lor. Le replătesc, de regulă, numai aceia, cari și în trecut erau oameni de ordine, cari țineau seamă de scadențe și cari ajungând acum la bani — caută să se mântuie de datorii. O mare parte din debitorii băncilor însă, și acum — cu toată abundența de numerar — continuă a persista în indolență și nu-și regulează scadențele nici dacă au cu ce și pot să le reguleze. Prin aceasta se adună și sporesc și mai mult restanțele la bănci, cari se văd puse în fața unei grele alternative și anume: sau să facă bilanțuri cu dobânzi restante, abătându-se dela principiile solide de bilanțare din trecut, sau — menținând aceste principii — să sufere o însemnată reducere în cifra profitului curat. Pentru a evita însă și una și alta din aceste două posibilități, se impune — cum am zis mai sus — incasarea restanțelor.

La incasarea acestor restante trebuie să se purceadă cu precauție, cu tact și cu energie. Zicem anume cu precauție, pentru că între restante pot obveni și astfel de cazuri, la cari întârzierea de plată e motivată. Aci aparțin de pildă datoriile mobilizațiilor, săraci, a căror familii, pe lângă toată bunăvoința, n'au cum să-și aranjeze scadențele. Față de aceștia se recomandă toată bunăvoința și îndurarea. Tocmai de aceea restantele trebuie percurse cu îngrijire și sortate cu tact, ceea ce — dat fiind caracterul provincial al băncilor noastre — nu va

fi nici de cum greu de executat. Odată materialul sortat, trebuie purces cu toată energia la încasare. Față de acei debitori, despre cari se va constata, că nu au motiv să nu plătească și pe deasupra că dispun și de mijloace spre acest scop, nu mai e justificat nici un fel de considerație. Să fie provocați a-și satisface îndatoririle, iar dacă pe cale pacinică nu o vor face, să fie constrânși prin lege să o facă. Altcum nu se poate conta la încasarea restanțelor și la realizarea unor câștiguri faptice. Dar când vorbim atât de categoric, aceasta nu însemnează că față de debitorii băncilor, să apelăm imediat la advocați. Nu! Oricât de neglijenți ar fi ei, înainte de a-i improcesua să li se facă provocări energice, ba, va fi bine, să se facă și intervenții personale prin conducătorii de afaceri, intervenții, cari, de multe ori, se dovedesc de foarte bune, și au rezultat mulțumitor. Iar când și pe această cale nu se poate obține rezultat, atunci pot urma improcesuările.

Băncile noastre au avut în trecut destulă considerație față de debitorii lor. Pe timpul crizelor economice și lipsei de numerar, nu i-au silit la replătiri, ba au așteptat chiar și cu cămetele ani de zile. Atunci era justificat. Oamenii, nu aveau ban și deci nu puteau plăti. Azi însă, când abia există econom, care să nu facă pe produsele sale bani nemaiauziți, când chiar și lucrătorul cu palma câștigă întreit ca în trecut — azi așteptările și considerațiile nu mai au loc. Azi băncilor trebuie să li se dea ce este al lor. Trebuie să li se dea răsplată pentru trecut și posibilitatea să-și încaseze câștigurile la cari au rezignat de ani de zile. Să li se dea, căci această rezignare nu arareori a fost împreună cu rizic pentru bănci și acționarii lor. Și nu li se dă, decât numai aceea ce le aparține după dreptate.

Dar pentru că debitorii să-și îndeplinească datorițele către bănci nu vor fi suficiente numai provocările și eventualele acțiuni sumare. E de lipsă, ca toți ceice au înțelegere pentru situația în care se găsesc băncile noastre, să-și facă datorința. În prima linie să și-o facă intelectualii noștri, *premergând cu exemplul bun și sfătuind și pe cei mai puțin pricepuți să facă asemenea*. Să caute să delature din credințele țaranului nostru închipuie, că după războiu, „se vor șterge” datoriile și băncile nu le vor mai putea pretinde. Să-i lumineze, că băncile au fost și vor rămânea aceleași și acum și în viitor. Să-i facă atenți, că poate tocmai după războiu, mulți vor fi avizați să ceară sprijinul băncilor în scopul lucrărilor lor economice și că tocmai pentru aceea acum e bine și cinstit să-și facă datorința. În sfârșit să caute ca prin toate căile și mijloacele să stee în ajutorul băncilor.

Credem, că băncile române merită această considerație. De patruzeci de ani își fac datorința, ajutând și sprijinind cu creditul și obolul lor. Contribuțiile lor pentru scopuri culturale românești ar fi poate de ajuns să-și reclame considerația, ce o cerem. Dar altele? Cine le-ar putea enumăra în cadrele unui simplu articol și în împrejurările de azi? Le vom arăta de altădată! — (Rev. Ec.)

Reproducem acest articol al *Rev. Economice* în nădejdea că va avea răsunetul așteptat. Este o datorie națională economică să susținem și pe mai departe prestigiul solid ce l'au avut și-l au băncile noastre românești.

Bunul renume al băncilor noastre nu se poate susține într'alt chip decât dacă toți datorișii își împlinesc datoriile față de creditorii lor.

Cu banii băncilor noastre românești am ajuns la progresul de care ne bucurăm astăzi.

Indemnăm și noi cu toată insistența pe oamenii noștri și îndeosebi pe clientelele băncilor, ca în interesul lor propriu și al băncilor, să-și facă datoria aceasta de ordin național.

un usturoi, o mână de nuci, o bucată de carne, o oală de varză, un crod de mămăligă, o...

— Nu-i da mamă, nu-i da nimic! că țiganu cere prea multe, zise dascălul cu glas copilăresc. Țiganul se uită și văzu pe Isus. Socoti că el i-a vorbit:

— Aaaaa... daa!... boerașule!... Coconașule!... Ești băiat de boeri cum se cade... Nu fii așa calic!... Nu pune la cale pe cuconița a bătrână, să nu-mi dea!...

— Nu-i da mamă, nu-i da! zise iar dascălul...

— Boerașule al mic! Coconașule!... Da nu fii așa!... Coconiță!... Nu te uita la el!... Boerașule, ești un mucos, și nu știi belelele mele... Coconiță!...

— I-auzi mamă, cioara, mă face mucos!... Arhengele pune mâna și dă-i bătaie cioroiului.

— Acuși Doamne, acuși!

Și dascălul trânti un scaun, ce-l ținea popa acolo, puse mâna pe mucări și cu minteanul pus în cap, se repezi afară. Țiganul, cum auzise trântea în altar, o și rupsesse la fugă, dar până să ia traista, dascălul îl ajunse și îl și crod de două ori pe lungul spinării.

— Aoleu!... Iartă-măă!...

Și fugi cu capul gol și urtându-se îndărăt. Dascălul îl lăsă în pace și bufni de ris. Țiganul fugea mereu. Se întâlni cu un rumân.

— Ce-i vatașe, ce-ai pățit?

— Iaca na!... Un păcătos, hăla de-l cheamă Cristos, ha pus un Harhanghelos, de-a dat să'm rupă hăst os!

— Unde mă?

— Colo, în ha biserică... Mă rugam de măcă-sa, să-mi dăruiască ceva, și a sărit el cu gura și a poruncit să mă bată. Dacă stam, de dracu dam, că eu fugeam ca ogaru, și el da vartos cu parul!...

— Nu se poate mă țiganel! zise rumânul.

— Poi știi tu mai bine ce n'ai zărit, decât mine care am pățit!...

Și plecă supărat înainte.

Rumânul înțelese că țiganul a fost păcălit și-și văzu de drum. Prin dreptul bisericeii, eșia dascălul.

— I-ai dat bune ca să sune?

— I-am dat de l-am săturat de cersit și căpătat — și se puseră amândoi pe ris.

Astfel a pățit țiganul rugându-se.

I. C. Vissarion.

Pentru cei de-acasă.

Noul contribuții de ale soldaților noștri pentru
năpăstuiții de acasă.

Onorată redacțiune,

Citind în „Românul” despre enormele jertfe ce le-au adus frații noștri Români de pe toate fronturile, având în vedere soarta tristă în care au rămas mulți dintre cei botezați cu botezul focului ne mai fiind în stare a-și agonisi mijloacele necesare pentru traiul vieții, rămânând cu brațele amputate, fără vedere, pe de altă parte îndușoși de soarta tristă a micuților orfanți rămași sub cerul liber, — ne-am hotărât și noi toți frații cari ne aflăm la bateria de artilerie grea din Trebinje, fiind 80 procente tot Români, sub conducerea iubitelui nostru sergent major Dragu Ania să adunăm creștar lângă creștar până la micuța sumă pe care o trimitem administrației ziarului „Românul” cu rugarea de a-și lua sarcina, de a-i găsi o destinație cum va găsi de cuviință.

Dovedindu-ne durerea și dragostea ce o păstrăm către frații noștri Români fără nici un sprijin de acasă contribuim:

Sergentul-major Dragu Ania, Iligie, 10 cor. Fruntașul Samson Fetinca, Cosava, 2 cor. Canonierii: Ion Daia, Ohaba-mutnic, 5 cor., Constantin Surulescu, Grebovab 5 cor., Rusalim Lungocia, Vălișoara, 2 cor., George Voin, Socolar, 2 cor., Pavel Crașovan, Bozovici, 40 fil. (Caraș-Severin). Sergentul major Petru Popa, Drașov, 5 cor. (Alba de Jos). Fruntașii: Ion Stan, Dângău, 2 cor., Gavrilă Bele, Fildu de mijloc, 2 cor., George Puchiu, Mărgău, 4 cor. Canonierii: Teodor Ciurtin, Mărgău, 2 cor., Vasile Buruiian, Sârmașul-mare, 2 cor., Avram Iudean, Sopteri, 2 cor., Traian Rad Fecete, Găjocna, 2 cor., Ilie Mureșan, Jimbor, 1 cor. (Cluj). Ion Morotî, Ungurașul de jos, 10 cor., Petru Ciobanca, Bocșa, 2 cor., Alexandru Jiț, Căvaș, 2 cor., Ion Pastor, Jac, 4 cor., Dumitru Breazda, Hidiu, 2 cor., Olimpiu Barbolovici, Chileoara, 5 cor., Dimitrie Blaga, Hălmaș, 2 cor., Petru Dragoș, Șumal, 2 cor., Moise Alexandru, Ersincrai, 8 cor., Teodor Duca, Drighi, 2 cor., Florian Tiț, Jaz, 2 cor., Alexe Pop, S. Odărheiu, 2 cor., Ion Simoc, Păușe, 2 cor., Lazar Bogdan, Coșei, 2 cor., George Borobei, Erghiroț, 4 cor. (Sălaj). Fruntașii: George Câmpean, Vlădeni, 4 cor., Valeri Zaharie, Sevestreni, 4 cor. Canonierii: George Steblea, Vlădeni, 2 cor., G. Dobrin, Răușor, 2 cor., George Tempea, Mărgineni, 1 cor., Ilie Resiga, Besimbac, 2 cor. (Făgăraș). Ion Mircioiu, Satu Lung, 3 cor. (Brașov). Fruntașul Ion Cioban, Poiana Sărată, 2 cor. Canonierii: Ion Cosnean, Zagon, 1 cor., Nicolae Banciu, Buzău unguresc, 2 cor., Ion Cosnean, Zăbala, 2 cor. (Trei Scaune). Lazar Bodea, Mărtinești, 5 cor., Nicolae Bodea, Mărtinești, 2 cor., Andreiu Cleș, Ribicioara, 2 cor., Alexandru Unc, Râșca, 1 cor., Nicolae Costea, Hunedoara, 2 cor. (Hunedoara). Ion Muntean, Sebeș, 4 cor., Nicolae Micu, Ludoșul-mare, 2 cor., Ion Ignat, Săsciori, 2 cor. (Sibiu). George Anghel, Șard, 4 cor., Valeriu Ivan, Secaspresac, 2 cor., Ilie Buta, Mogoș, 2 cor. (Alba Inferioară). Vintilie Guita, Boziaș, 2 cor., George Moldovan, Curciu, 2 cor., Mafteiu Alb, Diago, 2 cor. (Târnava-mică). Ion Gorgovină, Vesăud, 2 cor. (Târnava-mare). Petru Nedon, Lunceiu de jos, 1 cor. (Hunedoara). Ion Rusu, Posaga de sus, 1 cor. (Turda). Apostol Valeriu, Corbu, 2 cor., Danilă Răucescu, Corbu, 2 cor., Mihail Avram, Bilbor, 2 cor., Ilie Herlav, Bilbor, 2 cor., Petru Mândra, Sărmaș, 2 cor. (Cic). Iacob Popuța, Scheiu, 2 cor. (Cenad). Ilie Precup, Urișor, 4 cor., Irimie Pop, Ifalău, 5 cor., Ion Isai, Iluna, 2.50 cor., Ioan Gete, Mesteacău, 2 cor. (Solnoc-Dobâca). Emanuel Cleja, Salva, 2 cor., Tănase Candale, Maier, 3 cor. Fruntașul Măeran Constantin, Galaț, 2 cor. (Bistrița-Năsăud). Canonierul: David Lazarovici, Banjaluca, 1 cor. și Sofia Stagăl, Trebinje, 4 cor. (Bosnia). Todor Popoviciu, Totfălău, 1 cor. (Bihor).

Suma totală 201 cor. 90 fil.

A apărut:

„Sărbătoarea Morții”

(1914/15)

:: :: Versuri, de A. Cotruș :: ::

Se poate comanda dela librăriile: „Concordia” din Arad, „Librăria Diecezană” din Arad, librăria „Minerva” din Lugoj, la Librăria Arhidiecezană din Blaj și la „Librăria Ciurcudin Brașov. — Prețul cor. 1-50 plus 10 fil. porto postal. :: ::

Războiul.

Telegrame oficiale.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 14 Septembrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: În Galiția orientală situația nu s'a schimbat. Dușmanul a atacat azi dimineață frontul nostru dealungul Strypei, dar l'am respins. Rușii, sosindu-le noi trupe, au atacat și în Wolhynia, în numeroase puncte, iar la Nowo-Alexienet lupta continuă. La Dubno și în sectorul Strubiel l'am respins pe dușman pretutindeni, pricinuindu-i mari pierderi. Trupele noastre ce luptă în Litvania alungându-l pe dușman, spre sud dela Slomin, au pătruns până dincolo de sectorul Griwda.

Pe frontul Italian: După atacurile nereșite ale Italianilor din zilele din urmă, luptele mari din regiunile Flitsch și Tolmina au încetat. La Plava tirul surprinzător al artileriei noastre l'a alungat pe dușman din un front lung de mai mulți klm. Italianii au suferit în fuga lor mari pierderi. În Tirol am respins încercările de atac întreprinse de trupe mai mici împotriva pozițiilor noastre dela podul de graniță din valea Popena (la sud de Schludersbach) și din sectorul Tonale. Pe frontul sudvestic stăpânește în general liniște.

Berlin, 14 Septembrie. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: Ziua a trecut desfășurându-se în parte o vie activitate din partea artileriei, de altminteri fără nici un eveniment mai însemnat. Un atac mai slab al Francezilor împotriva stavilei dela Sapigneu (la nordost dela Reims). Aviatorii dușmani au bombardat Trier, Nörchingen, Donau-Eschingen. La Donau-Eschingen ei au puscat cu o mitralieră asupra unui tren personal. Câțiva oameni au murit, iar alții au fost răniți. Din escadrila care s'a arătat deasupra Trierului am puscat un aeroplan lângă Lomerdingen (la sudvest dela Fentsch).

Pe frontul oriental: Grupul mareșalului Hindenburg: Pe frontul dintre Dvina și Vilia, la nordvest de Vilna progresăm mereu în luptă. Am făcut prizonieri 5200 Ruși, am capturat un tun, 17 care cu muniție, 13 mitraliere și mult bagaj. La ost de Olyta ofensiva noastră a progresat. Trupele noastre cari îl urmăresc pe dușman la nordost de Grodno, la cotitura Niemenului, au ajuns la jumătate drum spre Lida. Mai spre sud ne apropiem de sectorul Schtschera. Asupra gării din Lida am aruncat noaptea bombe.

Grupul prîntului-mareșal Leopold de Bavaria: În direcția spre Schtschera urmărirea continuă. Ariergardele dușmane le-am respins.

Grupul mareșalului Mackensen: Dușmanul n'a putut opri urmărirea noastră. Am făcut ieri câteva sute de prizonieri Ruși.

Pe frontul sudoriental: Situația trupelor e neschimbată.

Berlin, 14 Septembrie. — Se comunică dela comandamentul suprem al marinei de războiu:

În 12 Septembrie hidroplane germane au întreprins în portul dela Riga un atac împotriva forțelor navale rusești și Riga-Dünamünde. Un aviator al nostru a observat în port un vas dușman montat pentru hidroplane și a aruncat asupra lui cu succes bombe. Am constatat, că bombele au provocat incendiu pe vas. Al doilea aviator al nostru a aruncat bombe asupra unui vas distrugător de mine, nimerindu-l. Al treilea aviator a văzut în sinul Amhensburg un vas dușman montat pentru hidroplane și l'a nimerit cu două bombe aruncate. Al patrulea aviator care a avut să lupte la Zerele cu 2 aeroplane dușmane, a reușit să se apropie de un vas distrugător de mine, nimerindu-l cu bombe. Al cincilea aviator a observat două submarine sub nivelul apei; a aruncat asupra lor 2 bombe, rezultatul nu s'a putut constata. Cel din urmă aviator a nimerit cu 6 bombe uzinele dela Dünamünde-Mehlgraben, unde se construiesc torpiloare pentru marina de război a Rusiei. Fabrica de vapoare a fost incendiată. Un aviator al nostru s'a întâlnit în portul Riga cu o corabie rusească, pe care a scufundat-o, dar echipajul s'a refugiat mai întâi.

Tratatul nonă ale împătritei înțelegeri la Sofia.

Roma. — Tribuna anunță din Salonic că ambasadorii împătritei înțelegeri au început noi tratative cu guvernul bulgar pe baza răspunsului sârbesc. În timp de câteva zile diplomația împătritei înțelegeri așteaptă deciziunea guvernului bulgar.

Berlin. — Corespondentul ziarului Lokal-Anzeiger anunță din Atena că în ziua de 13 Septembrie ententa a prezintat Bulgariei o notă în care sunt rezumate rezultatele intervenției la Niș și Atena și înoiește pretenziunile față de Bulgaria de a ataca Turcia. Aflu din cercuri diplomatice că ententa în această notă garantează cedarea teritoriilor macedonene conteștate până acum Bulgariei. Se crede că demersul ententei va rămânea fără succes.

Lugano. — Telegrammele din Balcani înfățișează ca nesatisfăcător răspunsul Serbiei dat ententei. Corriere della Sera consideră ca mare noroc reușita de a ținea Bulgaria neutră.

Petrograd. — Rieci pretinde că puterile ententei vor trimite Serbiei un ultimatum pentru a ceda Bulgariei provinciile cerute.

Ofensiva din primăvară a Ententei.

Viena. — Die Zeit scrie:

Despre situația frontului răsăritean în Russkole Slowo scrie colaboratorul său militar Mihailowski că ministrul rusesc de războiu a declarat că Rusia va fi în primăvară pregătită pentru a începe o mare ofensivă. Vor fi puse în front două milioane de soldați instruiți timp de o jumătate de an. Rusia va avea vreme în ce privește industria, raporturile tehnice militare și patriotismul să rivalizeze atunci cu Germania. În acelaș timp Franța și Anglia fac sforțări ca în primăvara viitoare să înceapă ofensiva hotărîtoare, atunci se va da pe ambele fronturi lupte dela al căror curs va depinde soarta lumii.

Incordarea raporturilor între Germania și Statele-Unite.

Rotterdam. — După știrile sosite din Washington conflictul ce s'a ivit între Germania și Statele-Unite se va decide în zilele cele mai apropiate. Germania n'a recunoscut, că ar fi obligată la despăgubire pentru cetățenii americani, cari și-au pierdut viața, cu prilejul torpilării vaporului „Arabic”. Guvernul american respinge însă acest punct de vedere și dacă ambasadorul Germaniei nu-și va schimba punctul de vedere, amenință ca raporturile diplomatice să fie întrerupte.

După cum anunță un ziar american ambasadorul Germaniei la Washington ar fi declarat, că ruperea raporturilor diplomatice va provoca războiul. În general se crede însă că declarația aceasta e numai o invenție.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 15 Sept. 1915.

O statistică interesantă.

Un scriitor, care petrece în Geneva dela începutul războiului, fiind în fericita situație de a ceti ziarele tuturor statelor, din comunicatele lor a compus o statistică unică în genul său.

După această statistică zările diferitelor națiuni au amintit de 763 ori despre luptele decisive. Am cetit de 513 că se da războiul cel mai mare din lume. 111 comunicate au amintit, că au fost distruse armate întregi. Despre ocuparea de teritorii în mod definitiv din partea unei puteri beligerante am cetit 324 știri. După datele ziarelor, luate în statistică, au fost naufragiate 63.867 năi cu 350.000 oameni. Numărul depozitelor de muniții și praf, cari au fost explodate, e de 255. Cu multă punctualitate am adunat numărul ostașilor vulnerați, sau morți, în diferite lupte și am obținut un rezultat după care 74 milioane ostași au fost omorâți. Numărul răniților se ridică la 293 milioane ostași. Dintre Jidovii din Galiția și Rusia, Rușii au debordat 6 milioane, 2 milioane au fost strangulați, iar dintre femei 689 mii au fost desonorate. Mai ales la începutul războiului se comunicau știri despre asasinarea regilor, reginelor și arhiducilor. După datele avute la dispoziție, împăratul Germaniei a fost asasinat de 9 ori, iar mostenitorul de tron de trei ori. Împăratul Germaniei, omorât de 9 ori, în două rânduri a fost împușcat de fiul său. Petru al Serbiei s'a prăpădit de 67 ori. Contra țarului s'a comis 52 atentate dintre cari au succes 42. De două ori i s'au descris în detalii decursul funerariilor. Am cetit

de 1345 ori că fortăreața cutare nu se poate ocupa, multe din aceste comunicate se datoresc inginerilor specialiști. Partidele beligerante au făcut prizonieri 25 milioane ostași, și au capturat 98.945 tunuri și 900 milioane mitraliere. Trupele victorioase au ocupat Berlinul, Viena, Budapesta, în cari orașe s'a prezentat și țarul să ia parte la Te-Deum. În fortărețele asediate au murit de foame 92.564 cetățeni. Am notat 4513 ostași, cari au fost răstigniți pe cruci, 7692 la cari le-au tăiat limbile. Statele neutrale s'au declarat că-și mențin neutralitatea de 3292 ori, și 3674 s'au pregătit să iee parte în războiu. În statele beligerante a izbucnit revoluție de 169 ori. Numărul avioanelor distruse trece peste 9000. În decursul actualului războiu au apărut, prin ziare, sute de mii de poezii, dovadă că în locul poezilor duși pe front, a căror număr e de 12 milioane, acasă au mai rămas atâția. Ravagiile în rime făcute de poeți și poete sunt asemenea acelor mai îngrozitoare lupte. M'am nizuț să dau și statistica poeziilor apărute în decursul războiului, cu toate eforturile nu am putut ajunge numai la cifra de 78 milioane 368 mii.

Inscrierile pe anul 1915/16 la gimnaziul superior fundational din Năsăud se vor face în 20, 21 și 22 Septembrie st. n. 1915. Tot atunci se vor ține și examenele cu corigenții, precum și cu privațiștii admisi la începutul anului școlar 1915/16.

Elevii din afară vor avea a aduce pe lângă documentele recerute de regulă și un certificat dela comună, în care să se atesteze, că sunt sănătoși și în comuna lor nu s'au ivit în timpul din urmă cazuri de boale epidemice.

Năsăud, la 12 Septembrie 1915. — **Diracțiunea gimnaziului superior fundational din Năsăud.**

Necrolog. „Senatul școlii gr.-cat. din Cluj” cu profund regret anunță, că mult stimata patroană și soția generosului fondator **Văduva Tezezia Baldi născ. Niklos**, după scurte suferințe și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului, în 10 Septembrie n. a. c. în vârstă de 73 ani și 23 ani ai văduviei. Immormântarea răposatei a avut loc Duminecă, în 12 Septembrie n. a. c. la 4 ore d. a. după ritul bisericii romano-catolice. Binecuvântată să-i fie pomenirea în vecii!

Scutirea dela serviciu militar a glotașilor de 43—50 ani. Bud. Tud. anunță: Scutirea dela serviciul militar și concedierea glotașilor de 43—50 ani se va face conform procedurii obișnuite la contingentele mai tinere.

Bulgaria va lua în stăpânire cu mari serbări teritoriile cedate de Turcia. Se anunță din Sofia: Bulgaria va lua în stăpânire teritoriile, cari i le cedează Turcia pentru neutralitatea sa, în 19 Septembrie, când se implinesc 30 de ani dela încorporarea Rumeliei de ost la Bulgaria. Aniversarea acestui eveniment n'a mai fost sărbătorită de mulți ani. În 19 se va aranja deci în întreaga Bulgaria o serbătoare dublă. Consiliul municipal din Sofia a și stabilit programul pentru ziua istorică.

În 18 Septembrie se vor ține în institutele de învățământ și căzărmi conferințe despre însemnătatea zilei. În 19 Septembrie capitala bulgară va fi pavoazată cu steaguri și în diferitele părți ale capitalei se vor aranja festivități populare. În cadrele acestor serbări se vor publica decretele regale privitoare la încorporarea teritoriilor cedate de Turcia. Asemenea serbări vor avea loc în întreg regatul bulgar.

După știrile sosite la Sofia, Turcii au început să evacueze teritoriile ce le cedează Bulgariei.

† **Dr. Bucur Băra**, membru în direcțiunea institutului „Lumina” din Sibiu, și delegat-jurisconsult la filiala acestui institut în Murășorheiu, cadet-aspirant de ofițeri la reg. de inf. Nr. 62, a repausat la 8 c. în Murășorheiu în etate de 35 ani.

Teritoriul Poloniei. Țara liberată acum de armatele germane și austro-ungare, în urma strălucitei ofensive pornite din Mai, are o întindere de 127.319 kilometri pătrați. (România, cu 131.000 kilometri pătrați, este ceva mai mare). Teritoriul Poloniei se împarte în zece guvernamente: Kalis, Kielce, Lomza, Lublin, Radom, Piotrcov, Plok, Siedletz, Suwalki și Varșovia. Numărul locuitorilor este 11 milioane, sau cam cât are Belgia cu Olanda împreună.

Sergentul Todea — prizonier. Inimosul și viteazul sergent român Gheorghe Todea din reg. 63 de inf., a cărui decorare cu marea medalie de aur pentru vitejie am publicat-o zilele trecute, se află din 27 Iulie n. a. c. în prisoare rusească. După o luptă vehementă cu Rușii, cari atacaseră cu forțe superioare, a fost făcut prizonier împreună cu câțiva ofițeri și mai mulți camarazi de luptă.

Știrea aceasta ne-o aduce „Foaia Poporului Român” din Budapesta, al cărei redactor a primit dela sergentul Todea următorul răvaș:

„Vă fac cunoscut trista mea soarte că pe când mă aflam mai fericit, m'a trântit în prisoare adversarul. Nu-s singur! ci cu încă câțiva ofițeri și mai mulți camarazi de luptă. În ziua de 27 Iulie în zori, Rușii au dat primul atac, iar după amiază l'au repetat cu foarte mari forțe. Noi aveam poruncă să ținem locul cu orice preț, cum l'am ținut, dar contrarii n'au cruțat nimic, și astfel înconjurându-ne, am fost prinși după o luptă înversunată cu baioneta.

Dar linia noastră n'a suferit nimic prin pierderea noastră. Acum mă aflu mai mult pe drum către Siberia, ori știe Dumnezeu unde. Vă rog binevoiti, de ați publicat ceva din epistola mea, să trimiteti ziarul soției mele, care se va bucura mult de foaie. Adresa ei e: Todea Berta, Naszód-utca, Gróf Logothetti ház, up. Besztercze.

Când voi fi așezat voi mai scrie. Vă salut cu dor de patrie.
Todea.

După un an de cruntă războire, în decursul căruia sergentul Todea a dat numeroase dovezi de vitejie, el cade acum în mâinile dușmanilor, după o luptă înversunată cu baioneta apărând, conform ordinului primit, cu orice preț poziția ce i-s'a încredințat. Deși ne pare rău, că regimentul 63 a pierdut un sergent atât de valoros, totuș ne bucurăm, că din lupta sângeroasă din 27 Iulie el a scăpat, cel puțin cu viață.

Sergentul Todea a fost un bun prieten al ziarului nostru trimițându-ne adeseori răvașe interesante de pe câmpul de luptă și inițiând frumoase colecte pentru cei rămași acasă. Li dorim să supoarte cu răbdare greutățile, ce-l așteaptă prin îndepărtata Siberia, reîntorcându-se la timpul său întreg și sănătos în mijlocul nostru.
(G. Tr.)

Starea suveranului Greciei. Regele Greciei Constantin s'a restabilit deplin din boala sa. De prezent stă tot în castelul dela Tato, unde face zilnic lungi preumblări în parc. Cercurile din apropierea curții afirmă că regele Constantin va rămânea constant pe lângă politica de acum a neutralității.

Vezuviul iarăși amenință. Se anunță din Neapole că Vezuviul aruncă de 4 zile puternice coloane albe de fum improșcând împrejurimea cu o ploaie de cenuse. În noaptea din urmă craterul principal al Vulcanului, încoronat cu o aureolă de foc a vărsat mase mari de lavă.

x Trăsuri pentru copii și scaune pentru copii foarte ieftine se vând la marele magazin **FISCHER, în Arad, piața libertății (Szabadságtér).** Asortiment foarte bogat de tăști pentru școală. Fotografii cu preț redus.

Concurs.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” publică concurs pentru următoarele burse:

1. O bursă de K 300 din „Fundatiunea Ioan Petran”, pentru studenți universitari de naționalitate română, cari urmează la una din facultățile universitare din Cluj.

Cei împărtașiți cu această bursă vor fi obligați a lua parte la „Masa studenților academici din Cluj”.

2. O bursă de K 80 din „Fundatiunea Radu M. Riureanu”, pentru studenți români dela școalele secundare (gimnazii și școale reale).

Cererile pentru aceste burse se vor înainta comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” (Sibiu—Nagyszében, str. Șaguna Nr. 6) până la 30 Septembrie n. a. c., însoțite de următoarele acte:

- a) certificat de botez;
- b) certificat de sănătate;
- c) certificat școlar pe anul 1914/15;

d) certificat că e înscris ca elev și urmează studiile, ca elev ordinar, în anul școlar curent;

e) certificat de paupertate.

Bursele se vor da tinerilor cari nu mai beneficiază și de altă bursă.

Se cere deci din partea petenților și o declarație în acest înțeles.

Cererile intrate după terminul indicat nu vor fi luate în considerare.

Sibiu, din ședințele comitetului central al „Asociațiunii”, ținute la 10 Iulie și 11 Septembrie 1915. — **Andrei Bârseanu**, prezident. **Romul Simu**, secretar substituit.

Ultima oră.

KIRKILISE VA TRECE ÎN STĂPÂNIREA BULGARILOR.

Sofia. — În baza noii înțelegeri dintre Turcia și Bulgaria Kirkilise va trece în stăpânirea Bulgariei.

RUȘII CONCENTREAZĂ NOUI FORȚE ÎMPOTRIVA LUI HINDENBURG.

Stockholm. — Se anunță din Petrograd: Noul comandament suprem al forțelor armate rusești se pregătește pentru o mare acțiune împotriva Germanilor. La sud de Duna, Rușii au concentrat mari forțe cari vor lua lupta cu armata condusă de mareșalul Hindenburg.

DESMINȚIRE.

Sofia. — Legațiunea română din Sofia comunică ziarelor, că nu are cunoștință despre chemarea cetățenilor români, obligați la serviciu de arme, cari se găsesc în străinătate.

POSTA ADMINISTRAȚIEI.

Todor Mille, Ladamoș. Am primit 10 cor. în abonament până la 31 Ianuarie 1916.

Au plătit abonamentul următorii: D. Ion Luca, Ticvanul-mic 4 cor. până la 30 Iunie 1916; d. Gavrilă Orțan, Erendrét 6 cor. până la 30 Sept. 1915; d. Ilie Brindaș, Chitighaz 2 cor. până la 31 Dec. a. c.; d. Teodor Pop, Vârșand 2 cor până la 31 Dec. a. c.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Mulțămită publică.

Tuturor cunoscuților și pretenilor cari au luat parte la înmormântarea neuitatei noastre soție, mamă

Susana Nascuțiu, n. Vertic

precum și celor ce prin scris au grăbit a ne mângâia în durerea noastră nemărginită, le exprimăm pe această cale sincera noastră mulțămită.

Năsăud, 10 Sept. 1915.

Ioan Nascuțiu, preot gr. cat.
și fiul **Ioan Nascuțiu**, iurist abs.

SCRITOR

dar numai cu practică de mai mulți ani, sau candidat de avocat poate afla aplicare la

Dr. Merő Samu, avocat.

(Me 2509—3)

Borosjenő

ANUNȚ.

Un tânăr cu practică bună imediat poate afla aplicare ca scriitor în cancelaria notarială din Halmágycsucs. Dotațiunea se va comunica în scrisoare separată.

G. IONESCU, notar cerc.

(Jo 2510—2)

Halmágycsucs (com. Arad)